

Lakiosasto

17.4.1998

Työeläkelaitoksille

OSA-AIKAELÄKETTÄ KOSKEVAT MUUTOKSET

Osa-aikaeläkkeen jälkeen myönnettävän työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeen määräytymistä muutetaan 1.4.1998 alkaen. Samalla poistetaan automaattinen katkaisu osa-aikaeläkkeen perusteena olevan kokoaikaisen työn vakiintunutta ansiotasoa määrittäessä. Jälkimmäinen muutos toteutetaan myös julkisella puolella.

Osa-aikaeläkkeen alaikäraja alennetaan 1.7.1998 lukien nykyisestä 58 vuodesta 56 vuoteen. Tästä on annettu määräaikainen erillislaki, joka on voimassa vuoden 2000 loppuun. Tämä muutos koskee sekä yksityisen että julkisen puolen työntekijöitä.

TaEL:ssa ja laissa ortodoksisesta kirkkokunnasta ei ole osa-aikaeläkettä, joten nämä muutoksetkaan eivät koske näitä lakeja.

Hallituksen esitys 13/1998 vp on lähetetty työeläkelaitoksille yleiskirjeen A 8/98 liitteenä. Lainmuutokset on lähetetty yleiskirjeen A 9/98 liitteenä.

Samalla tällä yleiskirjeellä korvataan osa-aikaeläkkeestä annetun soveltamisohjeen (yleiskirje A 7/96) kohta 2.4 TaEL ja pitkä työhistoria.

ELÄKETURVAKESKUS

Seppo Pietiläinen

Riitta Korpiluoma

Lakiosasto

17.4.1998

SISÄLLYSLUETTELO

1 Tulevan ajan liittäminen osa-aikaeläkejaksoon, kun osa-aikaeläkkeen jatkona myönnetään työkyvyttömyys- tai työttömyys- taikka perhe-eläke

Esimerkki

Voimaantulo

2 Automaattinen katkaisu poistetaan osa-aikaeläkkeen vakiintuneen ansiotason laskennasta

Voimaantulo

Esimerkki

3 Alaikäraja 56 vuotta 1.7.1998-31.12.2000

Voimaantulo

4 Osa-aikaeläkkeiden kustannukset

5 Osa-aikaeläke ja pitkä työhistoria

LIITE 1

LIITE 2

Lakiosasto

17.4.1998

1

Tulevan ajan liittäminen osa-aikaeläkejaksoon, kun osa-aikaeläkkeen jatkona myönnetään työkyvyttömyys- tai työttömyys- taikka perhe-eläke

Kun työntekijä siirtyy osa-aikaeläkkeeltä työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeelle, liitetään yksityisellä puolella tuleva aika nykyisten säännösten mukaan vain osa-aikatyöhön.

Uusien säännösten mukaan osa-aikaeläkkeellä olleen työkyvyttömyyseläkettä parannetaan siten, että tuleva aika liitetään myös osa-aikaeläkkeen perusteena olevan vakiintuneen ansiotulon ja osa-aikatyön ansiotulon erotukseen eli ansionalenemaan (TEL 5 § 6 mom.). Tulevan ajan eläkepalkkana käytettävä ansion alenema otetaan huomioon sen suuruisena kuin se oli osa-aikaeläkettä ensi kertaa määrätessä. TEL:n mukainen tulevan ajan karttuma on eläkkeensaajan iästä riippuen 1,2 tai 0,8 % edellä mainitusta ansiotulojen erotuksesta.

Jälkikarenssiaikaa ei yleensä tarvitse tutkia erikseen osa-aikatyön rinnalla olevan eläkejakson osalta, vaan riittää, että osa-aikatyöhön liittyy tuleva aika. Jos osa-aikaeläke on kuitenkin päättynyt ennen kuin osa-aikatyö (eläke on lakkautettu esimerkiksi liian suurien ansioiden perusteella), myös osa-aikaeläkejaksoon voidaan liittää tuleva aika, jos jälkikarenssiaika osa-aikaeläkkeen päättymisestä lukien ei ole kulunut umpeen.

Jos osa-aikaeläkkeensaaja on hakenut SVL-päivärahaa, päivärahan ensisijaisuusaika vahvistetaan normaalisti ja työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen alkaa ensisijaisuusajan päättymisestä. Jollei osa-aikaeläkkeensaaja hae päivärahaa, työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen alkaa työkyvyttömyyden alkamista seuraavan kuukauden alusta. Kummassakin tapauksessa tuleva aika liitetään sekä osa-aikatyöhön että osa-aikaeläkkeeseen eläketapahtumasta alkaen ja eläkejakso otetaan huomioon eläketapahtumaan asti.

Tuleva aika voi liittyä samalla tavalla myös perhe-eläkkeen perusteeksi laskettavaan edunjättäjän työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Vastaava säännös on MEL:n 16 §:n 4 momentissa ja viittaussäännösten nojalla muutos koskee myös LEL:ia, MYEL:ia ja YEL:ia.

Julkisen puolen eläkelaeissa on osa-aikaeläkkeen alusta asti ollut säännökset, jotka johtavat vastaavaan lopputulokseen erilaisella laskutekniikalla. Näitä säännöksiä ei ole nyt muutettu.

Lakiosasto

17.4.1998

Esimerkki

Työntekijä on syntynyt 30.5.1938. Hän on ollut TEL-kokoaikatyössä 1.7.1967 - 31.5.1996 väli-
sen ajan ja siirtynyt osa-aikaeläkkeelle 1.6.1996. Kokoaikatyön eläkepalkka oli 9 000 mk/kk ja
osa-aikatyön 4 900 mk/kk, jolloin ansionalenema on 4 100 mk/kk. Työntekijä tulee työkyvyttö-
mäksi 31.5.1998 ja siirtyy työkyvyttömyyseläkkeelle 1.6.1998 (60-vuotiaana).

Kokoaikatyö 1.7.67 - 31.5.96 (1,5 %) $\frac{347}{800} \times 9\,000 = 3\,903,75$ mk/kk

Osa-aikatyö 1.6.96 - 31.12.97 (1,5 %) $\frac{19}{800} \times 4\,900 = 116,38$ mk/kk

Osa-aikatyö 1.1.98 - 31.5.98 (2,5 %) $\frac{5}{480} \times 4\,900 = 51,04$ mk/kk

Osa-aikaeläkkeellä oloaika

1.6.96 - 31.5.98 (1,5 %) $\frac{24}{800} \times 4\,100 = 123,00$ mk/kk

Tuleva aika osa-aikatyöstä

1.6.98 - 30.5.2003 (0,8 %) $\frac{60}{1500} \times 4\,900 = 196,00$ mk/kk

Tuleva aika osa-aikaeläkejaksosta

1.6.98 - 30.5.2003 (0,8 %) $\frac{60}{1500} \times 4\,100 = 164,00$ mk/kk

Työkyvyttömyyseläke yhteensä:

$3\,903,75 + 116,38 + 51,04 + 123,00 + 196,00 + 164,00 = 4\,554,17$ mk/kk

Yhteensovitus ei vaikuta eläkkeen määrään.

Työkyvyttömyyseläke 1.6.1998 alkaen on 4 554,17 mk/kk.

=====

Voimaantulo

Uusi säännös koskee osa-aikaeläkettä, joka on alkanut vuonna 1994
tai sen jälkeen. Tätä ennen myönnettyjen osa-aikaeläkkeiden lasken-
tatekniikka oli toisenlainen (kerroinmenettely) eikä uudistus sen vuoksi
koske niitä.

Lakiosasto

17.4.1998

Jos osa-aikaeläke oli alkanut 1.1.1994 tai sen jälkeen ja sittemmin myönnetään työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke 1.4.1998 tai sen jälkeen, eläkejaksoon voidaan uuden säännöksen mukaan liittää tuleva aika vaikka eläketapahtuma on sattunut ennen 1.4.1998. Tuleva aika alkaa sekä eläkejakson että osa-aikatyön osalta eläketapahtumapäivästä. Eläke myönnetään näin laskettuna sen alkamisesta lukien.

Jos hakijan työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeestä on jo ehditty antaa päätös ennen lain voimaantuloa, ei tällaisia päätöstä oikaista uuden lain mukaisiksi.

2

Automaattinen katkaisu poistetaan osa-aikaeläkkeen vakiintuneen ansiotason laskennasta

Osa-aikaeläkkeen perusteena olevaa vakiintunutta ansiotasoa määritettäessä on tarkoituksena tarkastella pitkäkhön ajan ansiotasoa. Jos työsuhteessa on tehty automaattinen katkaisu, vakiintunut ansiotaso on tähän asti määritelty katkaisun jälkeisen, usein lyhyenkin työsuhdejakson perusteella. Näin ollen automaattisen katkaisun tilanteessa osa-aikaeläkkeen perusteeksi muodostettava vakiintunut ansiotaso ei useinkaan ole vastannut todellista pitkän ajan vakiintunutta ansiotasoa.

Uusien säännösten mukaan automaattista katkaisua ei oteta huomioon, määritettäessä vakiintunutta ansiotasoa osa-aikaeläkettä varten (TEL 4 f § 3 mom.). Sen sijaan muissa tilanteissa automaattinen katkaisu otetaan edelleen huomioon. Tällainen tilanne on mm. silloin kun lasketaan kokoaikatyöstä vapaakirjaeläkettä osa-aikaeläkkeen 75 % enimmäismäärää varten tai osa-aikaeläkkeen jälkeisiä muita eläkkeitä.

Voimaantulo

Automaattista katkaisua ei tehdä tai se poistetaan määrittäessä vakiintunutta ansiotasoa niissä osa-aikaeläkkeissä, joissa osa-aikaeläkkeen eläketapahtuma on sattunut 1.4.1998 tai sen jälkeen. Osa-aikaeläkkeen eläketapahtuma on se päivä, jolloin kaikki eläkkeen saamisen edellytykset täyttyvät. Näin ollen automaattinen katkaisu poistetaan tai sitä ei enää tehdä vakiintunutta ansiotasoa laskettaessa niissä osa-aikaeläkkeissä, jotka alkavat 1.5.1998 tai sen jälkeen. Automaattinen katkaisu on siis voinut olla ennen lainmuutosta.

Esimerkki liitteenä 1.

3

Alaikäraja 56 vuotta 1.7.1998-31.12.2000

Erillislain tarkoituksena on pyrkiä hyödyntämään ikääntyvien työntekijöiden työpanosta nykyistä paremmin. Tarkoituksena on mahdollistaa ikääntyvien työntekijöiden työssä jatkamista ja jaksamista. Määräaikai-

Lakiosasto

17.4.1998

sen lain aikana hankitaan kokemuksia siitä, pystytäänkö ikääntyville työntekijöille luomaan tarvittavia osa-aikatyötilaisuuksia.

Uudessa erillislaissa asetetaan työnantajalle velvollisuus pyrkiä järjestämään osa-aikatyötä sellaiselle työntekijälle, joka 56 vuotta täytettyään haluaa siirtyä osa-aikaeläkkeelle ja tämän vuoksi tehdä säännöllistä työaikaa lyhyemmän ajan työtä. Osa-aikatyön järjestäminen edellyttää työnantajan ja työntekijän sopimusta. Työntekijällä ei siis ole subjektiivista oikeutta vaatia lyhennettyä työaikaa.

Uudessa erillislaissa osa-aikaeläkkeen alaikäraja on alennettu nykyisestä 58 vuodesta 56 vuoteen.

Laki koskee TEL:n, LEL:n, MEL:n, VEL:n ja evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain piiriin kuuluvassa työ- tai palvelussuhteessa olevia henkilöitä sekä YEL:n ja MYEL:n piiriin kuuluvia yrittäjiä. Vastaava järjestely toteutetaan myös KVTEL:n piiriin kuuluville.

Voimaantulo

Uusi 56 vuoden alaikäraja koskee osa-aikaeläkkeitä, jotka alkavat 1.7.1998 tai sen jälkeen. Osa-aikaeläkkeen saamisen edellytykset tulee täytyä viimeistään 31.12.2000. Ennen määräajan päättymistä myönnettyt osa-aikaeläkkeet jatkuvat lain voimassaolon päätyttyäkin, vaikka eläkkeensaaja olisi tuolloin vielä alle 58-vuotias.

56 vuotta täyttäneellä hakijalla on uuden lain mukaan oikeus osa-aikaeläkkeeseen, jos muut eläkkeen saamisen edellytykset täyttyvät lain tullessa voimaan. Käytännössä osa-aikatyö on voitu aloittaa jo kuusi kuukautta ennen lain voimaantuloa eli aikaisintaan 1.1.1998. Osa-aikaeläkkeen edellytysten ei tarvitse olla ollut voimassa koko 56 vuoden täyttämisen ja lain voimaantulon välistä aikaa, vaan riittää, että ne ovat voimassa 1.7.1998.

4

Eläkkeiden kustannukset

Osa-aikaeläkkeen kustannuksista vastaavat yksityisten alojen työeläkelaitokset yhteisesti.

Jos osa-aikaeläkkeen jälkeiseen työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeeseen liittyy tuleva aika myös ansion aleneman perusteella, on tällöin sekä osa-aikaeläkkeen että siihen liittyvän tulevan ajan osalta karttunut eläkkeen osa eläkelaitosten yhteisellä vastuulla.

Jollei työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeeseen liity tulevaa aikaa ansion aleneman perusteella, on osa-aikaeläkkeellä olon ajalta karttunut eläkkeen osa yksittäisen eläkelaitoksen vastuulla.

Lakiosasto

17.4.1998

Esimerkkejä kustannuksista osa-aikatyön ja -eläkkeen ajalta karttuneesta eläkkeestä liitteenä 2.

5

TaEL ja pitkä työhistoria

TaEL:n tulevan ajan laskenta muuttui 1.1.1996 lukien LEL:n tulevan ajan palkan laskennan kaltaiseksi. Osa-aikaeläkettä koskevassa yleiskirjeessä A 7/96 kohdassa 2.4 on käsitelty osa-aikaeläkkeen saamisen ehtona olevaa pitkää työhistoriaa. Tässä kohdassa ei ole kuitenkaan otettu huomioon TaEL:in laskennassa tapahtunutta muutosta. Tämän vuoksi korjataan em. yleiskirjeen ohjetta TaEL:in osalta seuraavasti.

TaEL-työn ajallista pituutta arvioidaan samalla lailla kuin LEL-työn eli ansioiden määrän perusteella siten, että TEL:in soveltamisrajan suuruisen TaEL-ansio (1 156,69 markkaa, ind.1825) vastaa yhtä työkuukautta. Kun kalenterivuoden TaEL-ansioiden yhteismäärä jaetaan TEL-rajamäärällä, saadaan karttumisaika kuukausina. Huomioon otetaan vain täydet kalenterikuukaudet ja enintään 12 kuukautta vuotta kohden.

Lakiosasto

17.4.1998

ESIMERKKI AUTOMAATTISESTA KATKAISUSTA

Työntekijä on syntynyt 16.5.1942. Hänen TEL-työsuhteensa on alkanut 1.6.1970 ja siihen on tehty automaattinen katkaisu 31.12.1996. Työntekijä vähentää työntekoaan puoleen entisestä ja jää osa-aikaeläkkeelle 1.7.1998. Osa-aikatyön ansio on 5 000 mk/kk.

Vakiintunutta ansiotasoa määrittäessä automaattinen katkaisu poistetaan. Työntekijän ansiot vähennettyinä työntekijäin eläkemaksulla vuoden 1998 indeksissä ovat seuraavat:

Vuosi	Ansiot mk/v	Päivät	Ansiot mk/kk
1992	120 000	360	10 000,00
1993	115 000	360	9 583,33
1994	100 000	360	8 333,33
1995	125 000	360	10 416,67
1996	121 000	360	10 083,33
1997	123 000	360	10 250,00
1998	90 000	180	15 000,00

Kun **eläkepalkka lasketaan ilman automaattista katkaisua**, laskentavuosiin tulevat mukaan vuodet 1992, 1993, 1996 ja 1997.

Vuosi	Ansiot mk/v	Päivät
1992	120 000	360
1993	115 000	360
1996	121 000	360
1997	123 000	360
	479 000	1440

Vakiintunut ansiotulo on $30 \times \frac{479\,000}{1440} = 9\,979,17$ mk/kk.

Osa-aikatyön palkka on 5 000 mk/kk.

Ansion alenema on $9\,979,17 - 5\,000,00 = 4\,979,17$ mk/kk.

Osa-aikaeläke ennen enimmäismäärän laskemista on $0,50 \times 4\,979,17$ mk/kk = 2 489,59 mk/kk.

Lakiosasto

17.4.1998

Enimmäismäärä (TEL 5 c § 3 mom.)

Osa-aikaeläkkeen alkamiseen mennessä karttunut eläke erillisistä kokoaikatyösuhtejaksoista:

Jakso 1: 1.6.1970 - 31.12.1996

Eläkepalkka lasketaan vuosien 1992, 1993 ja 1996 ansioista.

Vuosi	Ansiot mk/v	Päivät
v. 1992	120 000	360
v. 1993	115 000	360
v. 1996	121 000	360
	<u>356 000</u>	<u>1080</u>

$$\text{Eläkepalkka on } 30 \times \frac{356\,000}{1080} = 9\,888,89 \text{ mk/kk.}$$

$$\text{Eläke on } \frac{319}{800} \times 9\,888,89 = 3\,943,19 \text{ mk/kk.}$$

Jakso 2: 1.1.1997 - 30.6.1998

Eläkepalkka lasketaan vuosien 1997 ja 1998 ansioista.

Vuosi	Ansiot mk/v	Päivät
v. 1997	123 000	360 pv
v. 1998	90 000	180 pv
	<u>213 000</u>	<u>540 pv</u>

$$\text{Eläkepalkka on } 30 \times \frac{213\,000}{540} = 11\,833,33 \text{ mk/kk.}$$

$$\text{Eläke on } \frac{18}{800} \times 11\,833,33 = 266,25 \text{ mk/kk.}$$

Kokoaikatyöstä karttunut eläke jaksoista 1 ja 2 yhteensä on
 $3\,943,19 + 266,25 = 4\,209,44 \text{ mk/kk.}$

Lakiosasto

17.4.1998

Osa-aikaeläkkeen alkamiseen mennessä karttunut eläke yhdenjaksoisesta kokoaikatyösuhteesta:

$$\frac{337 \times 9\,979,17}{800} = 4\,203,73 \text{ mk/kk}$$

Eläke katkaisusta työsuhteesta on suurempi kuin yhdenjaksoisen työsuhteen eläke . Yhteensovitus ei vaikuta eläkkeen määrään.

Enimmäismäärä on $0,75 \times 4\,203,73 = 3\,157,08 \text{ mk/kk}$.

Osa-aikaeläke 1.7.1998 alkaen on 2 489,59 mk/kk.

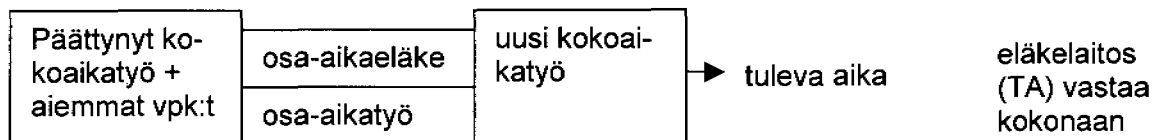
Jos automaattinen katkaisu otettaisiin huomioon, olisi osa-aikaeläkkeen vakiintunut ansiotaso 11 833,33 mk/kk (entinen lainsäädäntö). Osa-aikaeläke olisi $0,50 \times (11\,833,33 - 5\,000) = 3\,416,67 \text{ mk/kk}$. Kuitenkin enintään $75 \% \times 4\,209,44 = 3\,157,08 \text{ mk/kk}$.

Lakiosasto

17.4.1998

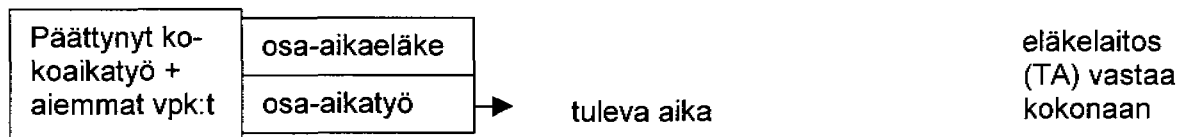
KUSTANNUKSET OSA-AIKATYÖN JA -ELÄKKEEN AJALTA KARTTUNEESTA ELÄKKEESTÄ

1. Jos osa-aikaeläkkeeseen ei liity tulevaa aikaa sen vuoksi, että osa-aikatyö ja sen myötä osa-aikaeläke on päättynyt eikä ko. jaksojen jälkeen ole sellaista työsuhdetta, jossa olisi tuleva aika, ovat kaikki työkyvyttömyyseläkkeestä aiheutuneet kustannukset (kaikki aiemmin kertyneet työsuhde- ja eläkejaksovapaakirjat) eläkelaitosten yhteisellä vastuulla.
2. Jos päättyneen osa-aikatyön ja eläkejakson jälkeen henkilö on uudelleen siirtynyt kokopäivätyöhön ja tulee siinä työkyvyttömäksi/työttömäksi, vastaa viimeisen työnantajan eläkelaitos kaikista aiemmin kertyneistä vapaakirjoista eläkejaksot mukaan lukien. Tässä tilanteessa siis yksittäinen eläkelaitos (ja sitä kautta mahdollisesti työnantaja) vastaa yksin osa-aikaeläkejaksolta karttuneen eläkkeen kustannuksista.

3. Osa-aikatyötä ja -eläkettä seuraa tulevan ajan työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke

- 3 a. Tilanne ennen lainmuutosta, jolloin eläkkeelläölojakssoon ei liitetty tulevaa aikaa.

- 3 b. Eläkkeelläölojakssoon liitetään tuleva aika. Tämän kustannukset menevät tasauksesta

